

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN

EN KRIMINALPOLITIK I FÖRÄNDRING

En kvalitativ studie kring synen på brottsoffer och förövare inom svensk kriminalpolitik

Hannes Malmberg

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program:	Statsvetarprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	VT22
Handledare:	Ulf Bjereld
Antal ord:	11875

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	4
1.1. VETENSKAPLIGT PROBLEM	5
2. BEGREPP, TEORI OCH TIDIGARE FORSKNING	6
2.1. BROTTSOFFER OCH FÖRÖVARE	6
2.2. ORGANISERAD BROTTSLIGHET.....	7
2.3. KRIMINALPOLITIK.....	7
2.4. SVENSK KRIMINALPOLITIK GENOM ÅREN.....	8
2.5. REALIGNING CRIMINAL POLICY. OFFENDER AND VICTIM IN THE SWEDISH PARTY SYSTEM OVER TIME	10
2.6. DEN STRAFFANDE VÄNDNINGEN	12
2.7. INDIVIDUALISMENS UTVECKLING	13
3. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	15
4. MATERIAL	15
5. DESIGN, METOD OCH URVAL	16
5.1. URVAL.....	17
6. ANALYS	18
6.1. ANALYSSCHEMA OCH RAMVERK.....	19
6.2. VALIDITET OCH RELIABILITET	21
7. RESULTAT	22
7.1. LIGGER FOKUS PÅ BROTTSOFFER ELLER FÖRÖVARE?	22
7.1.1. Moderaterna.....	22
7.1.2. Socialdemokraterna.....	23
7.1.3. Vänsterpartiet.....	24
7.2. VILKEN TYP AV ÅTGÄRDER FÖRESLÅS?	24
7.2.1. Moderaterna.....	24
7.2.2. Socialdemokraterna.....	25
7.2.3. Vänsterpartiet.....	27
7.3. ANVÄNDS EN ”HÅRDARE” ELLER MER ”ÅTERHÅLLSAM” APPROACH?	29
7.3.1. Moderaterna.....	29
7.3.2. Socialdemokraterna.....	29
7.3.3. Vänsterpartiet.....	30
7.4. JÄMFÖRANDE DEL.....	31
8. SLUTSATS OCH AVSLUTANDE DISKUSSION	33
9. REFERENSLISTA	37

Abstract

Den svenska kriminalpolitiken har på senare år blivit ett alltmer uppmärksammat område som fått en ökad relevans bland det svenska folket och bland politiker. Brott som ökade fall av dödligt skjutvapenvåld och gängkriminalitet har gjort att brottslighet blivit alltmer uppmärksammat i media, och att det svenska folket har en högre oro. Denna uppsats utgår från detta politiska område för att vidare undersöka och uppdatera befintlig forskning på området. Uppsatsens centrala utgångspunkt ligger i att uppdatera forskning som gjorts av Demker och Duus-Otterström (2009) vilket handlar om den förändrade synen på brottsoffer och förövare inom svensk kriminalpolitik mellan åren 1960-2009. För att kunna uppdatera och vidare undersöka hur synen på brottsoffer och förövare ser ut inom svensk kriminalpolitik används material i form av olika politiska dokument. De partier som denna uppsats använder sig av är Moderaterna, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Detta material undersöks genom att använda en kvalitativ textanalys som metodologiskt tillvägagångssätt. Textanalysen bygger i sin tur på ett utformat analyschema som används för att bearbeta och svara på uppsatsens huvudsakliga frågeställning. Detta har sedan använts för att placera ut partierna på en dimension kring hur de är positionerade när det kommer till synen på brottsoffer och förövare. Syftet med denna uppsats har således varit att undersöka hur synen på offer och brottsförövare ser ut inom svensk kriminalpolitik. Uppsatsens resultat visar att det har skett en vidare förflyttning från förövaren till att i stället vara ännu mer centrerat kring brottsoffret inom svensk kriminalpolitik.

Nyckelord: *Brottsoffer, förövare, kriminalpolitik, individualism*

1. Inledning

Lag och ordning är ett politiskt område som har kommit att bli allt viktigare bland väljare och politiker i Sverige (Andersson et al. 2021, s.333). Den politiska debatten har alltmer kommit att handla om brott, straff och kriminalpolitik (Svedin, 2021, s. 590). Vad som anses vara de bästa och mest lämpliga åtgärderna för att komma underfund med den brottslighet som råder i samhället, har och är under ständig förändring. Inom den svenska politiken och bland partierna tar detta sig uttryck genom deras utformade kriminalpolitik. Detta är ett politiskt område som påverkar och kan koppla sig samman med flera andra politiska områden i samhället. Exempelvis tar Sahlin (2000) upp hur kriminalpolitiken även kan avse sociala områden som skola, socialpolitik och bostadspolitik. Olika förslag på åtgärder och kriminalpolitiska program läggs i sin tur fram av partierna gällande vad som behöver göras för att kunna handskas med den brottslighet som finns i samhället. Detta berör bland annat frågor som handlar om straff och till vilken grad en gärningsperson ska straffas, vilka typer av brott som ska straffas hårdare än andra, vilka preventiva åtgärder som behöver sättas in, samt vem som ska vara i fokus när ett brott väl har begåtts. Alltså allt från hur ett offer ska behandlas, till hanteringen av brottsförövare, och i vilken utsträckning rehabilitering eller bestraffning av denne ska vara i fokus.

Även om det finns skiljelinjer inom det kriminalpolitiska fältet kring vad partierna anser vara det ”rätta” tillvägagångssättet kring de områden som nämnts ovan, har det historiskt sett kunnat ses en viss vändning i den kriminalpolitik som bedrivits genom åren. Inom Sverige har detta tagit sig uttryck genom att kallas för ”Den straffande vändningen” (Tham, 2018, s. 139). Detta är inte något som enbart har ägt rum i Sverige, utan är ett internationellt fenomen, vilket i engelska termer kallas för ”The punitive turn”. Vad som i sin tur anses ha legat till grund för att denna kriminalpolitiska vändning kunnat äga rum skiljer sig bland forskare och kriminologer. Demker och Duus-Otterström (2009), vilket denna uppsats har sin utgångspunkt och grundar sig i, argumenterar för att ”Den straffande vändningen” kunnat ske på grund av att synen gällande brottsoffer/förövare förändrats. Att svenska partier blivit mer centrerade kring brottsoffret, i stället för att som tidigare lägga fokus på den som begått ett brott. Detta tas vidare upp i tidigare forskning och teori.

1.1. Vetenskapligt problem

Denna uppsats tar avstamp i Demker och Duus-Otterström (2009), då det saknas uppdaterad forskning kring hur partier och svensk kriminalpolitik är positionerat gällande dagens syn på brottsoffer och förövare. Forskningsproblemet grundar sig därmed i en avsaknad av kunskap kring uppdaterad forskning på området och hur detta har utvecklats sedan forskningen publicerades 2009. Det är här som denna uppsats ämnar komma in och uppdatera, samt bidra till forskningsfältet. Detta för att kunna kartlägga om partiernas position har förändrats eller ej i den kriminalpolitik som bedrivs i Sverige idag. Esaiasson et al. (2017) nämner vikten av att knyta an till den samhälleliga diskussionen, och att kopplingen till den samhällsdebatt som råder klaras av genom att visa forskningsproblemets relevans för olika samhällsfrågor, vilket detta forskningsproblem gör då det kan knyta an till aktuella samhällsfrågor som berör det kriminalpolitiska fältet. Exempelvis gällande den organiserade brottsligheten som kommit att bli väldigt aktuell på senare år, och särskilt ökning av dödligt skjutvapenvåld inom Sverige (Brå, 2021).

Forskningens relevans kan vidare förankras i den samhälleliga diskussionen genom att den berör ett politiskt område som kommer att ha stor vikt i höstens kommande riksdagsval. Exempelvis kommer ”lag och ordning” på en andra plats när det gäller, vad som enligt det svenska folket, anses vara de viktigaste politiska frågorna (Novus, 2022). Områdets ökade relevans och vikt bland det svenska folket kan även kopplas samman med att det på senare år finns en allt högre oro bland det svenska folket gällande organiserad brottslighet (Andersson et al. 2021, s. 336). I den här uppsatsen undersöks alltså hur synen på brottsoffer och förövare ser ut inom svensk kriminalpolitik under tidsperioden 2009-2021. Detta för att i sin tur kunna ge en uppdatering av Demker och Duus-Otterströms forskning kring detta, vilket publicerades 2009.

2. Begrepp, teori och tidigare forskning

I denna del ges först en beskrivning av de centrala begrepp som genomgående används i denna uppsats. Sedan följer en genomgång av teoretiska utgångspunkter som ligger till grund för hela uppsatsen, vilket ges för att kunna ge en bakgrund och ökad förståelse för studiens utgångspunkter.

2.1. Brottsoffer och förövare

Begreppet brottsoffer uppkom i Sverige under 1970-talet, och har tagit sig uttryck inom kriminalpolitiken genom exempelvis skapandet av *Brottsoffermyndigheten* på 1990-talet (Andersson & Nilsson, 2017, s. 193). Före 1970-talet fanns inte brottsoffret på det sätt som det gör idag. I stället ansågs förövaren som begått ett brott själv vara ett slags offer, då orsakerna främst ansågs grunda sig i ojämlika samhällsförhållanden. Den svenska välfärdsstaten ansågs vara den aktör som skulle förhindra detta genom sociala reformer. Detta kom att förändras under början av 1970-talet, då orsakerna bakom kriminaliteten i samhället förflyttades till den individuella nivån. Detta innebar även att brottsförövarens handling nu lades i fokus, i stället för att som förr fokusera på att vilja rehabilitera den som begått en brottslig handling (Tham, Rönneling & Rytterbro, 2011, s. 556). Inom politiken syntes detta exempelvis genom att begreppet ”brottsoffer” kom att användas mycket mer frekvent i politiska debatter, särskilt under 1990-talet i samband med skapandet av tidigare nämnda Brottsoffermyndigheten (Demker, Duus-Otterström & Sebring, 2008, s. 328).

Begreppets definition varierar, då olika definitioner har olika utgångspunkter kring vem eller vilka som är att anse som ett brottsoffer. Detta tar sig exempelvis uttryck genom Christies (1986) beskrivning av ”Det ideala offret”. Det som kännetecknar Christie (1986) och hans bild av ett ”idealt offer” är att hen är svag, men även att offret agerar och betar sig på ett sådant sätt som samhället förväntar sig att ett utsatt offer ska göra. En mer övergripande och även vanlig definition av begreppet är en person som drabbats av någon form av skada eller lidande till följd av ett brott har begåtts (Persson, 2004, s. 198). Förövare blir i sin tur den person som begått ett brott, och som har orsakat tidigare nämnda skada och lidande. Även gällande förövaren har Christie (1986) en bild av hur en ”ideal brottsförövare” ser ut. Detta är då i stället en person som porträtteras upp som stor, stark och ond. Heber (2014, s. 411) tar även upp hur brottsförövare inom kriminalpolitiken

definieras som en hotfull grupp av individer, och som särskiljer sig från alla andra människor i samhället.

2.2. Organiserad brottslighet

På senare år har organiserad brottslighet blivit alltmer uppmärksammat, och som tidigare nämnt är oron för organiserad brottslighet allt högre bland det svenska folket. Organiserad brottslighet definieras som en kriminell verksamhet där kriminella grupper begår olika typer av brott för egen vinning. Detta inkluderar brott som bland annat smuggling av varor, samt brottslighet som berör människohandel (Brå, 2022).

2.3. Kriminalpolitik

Inom det kriminalpolitiska området räknas de åtgärder som används med målet att minska brottsligheten (Tham, 2018, s.17). Nilsson (2017, s. 7) tar upp hur kriminalpolitik kan beskrivas som politiska åtgärder vilka berör områden och verksamheter som polis, åklagarmyndigheter, domstolar, och kriminalvård. Jareborg ger vidare en definition av kriminalpolitik som lyder: *”Med kriminalpolitik avser Jareborg alla aspekter på brottslighet och påföljdsbestämning samt frågan om hur samhället i stort bör organiseras för att förhindra brottslighet, vilket inkluderar åtgärder bland annat inom social-, bostads-, utbildnings-, arbetsmarknads- och hälsopolitikens områden”* (citerad i Persson, 2004, s. 75). Demker och Duus-Otterström (2009, s. 275) tar även upp hur straffpolitiken blir en viktig del inom kriminalpolitiken, där centrala frågor bland annat blir det som berör på vilket sätt någon ska straffas, och i vilken utsträckning en person i sin tur ska straffas. Gällande exempelvis inkapacitering som straff blir kriminalvården en central aktör, då det är den myndighet som ansvarar för Sveriges fängelser, frivård och häkten (Kriminalvården, 2020). Utöver centrala aktörer blir ett särskilt viktigt område för kriminalpolitiken den lagstiftning som råder. Som tidigare nämnt har detta blivit ett alltmer uppmärksammat område bland politiker. I samband med detta har de experter som tidigare haft stort inflytande över kriminalpolitiken tappat stort inflytande. Den svenska kriminalpolitiken har alltså gått från att till stor del baseras på expertutlåtanden och forskning, till att i stället skifta och komma att bli ett viktigt politiskt område för att vinna röster och locka till sig nya väljare (Nilsson, 2017, s. 22, 155).

Det som blir särskilt relevant i denna studie är de svenska partiernas kriminalpolitik. Ett partis kriminalpolitik handlar om partiets strategi och plan för att komma underfund med den brottslighet som råder i samhället. Alltså vilka förslag som läggs fram av partiet i fråga, för att i sin tur kunna lösa olika frågor som berör kriminaliteten i samhället. Frågeställningen som denna studie utgår ifrån berör som ovan nämnt begreppen *offer* och *förövare*. Med tanke på att uppsatsen bygger på forskning som handlar om partiets kriminalpolitiska syn på brottsoffer och förövare, kan det även göras ett förtydligande i form av en indelning i ”*Offer-centrerad kriminalpolitik*”, samt ”*Förövar-centrerad kriminalpolitik*”. Det förstnämnda fokuserar på den som utsatts för ett brott, där offrets dignitet och upprättelse blir centralt. Det kan exempelvis ta sig uttryck genom ekonomisk kompensation för en person som utsatts för ett brott. En kriminalpolitik som å andra sidan utgår från *förövaren* lägger i stället intresset hos personen som begått ett brott. Detta kan i sin tur ta sig uttryck genom utgångspunkter som härstammar utifrån behandling och att vilja rehabilitera brottsförövaren (Demker & Duus-Otterström, 2009, s. 277). Dock finns det skillnader i vad som kan anses vara *offer*, alternativt *förövar*-inriktade ställningstaganden, då ett fokus kan vara på *förövaren*, men att det i stället handlar om vikten av att bestraffa denne. Då kan det i stället ses som en *offer-centrerad* kriminalpolitik, och att utgångspunkterna ligger i att skydda framtida potentiella offer (Demker & Duus-Otterström, 2009, s. 288). Ifall en tydlig uppdelning ska göras av *offer/förövar*- inriktad kriminalpolitik, skulle det kunna sägas att den förstnämnda kan ses som en ”hårdare” approach till brottslighet, medan det senare nämnda är en mer ”återhållsam” typ av kriminalpolitik. Om kriminalpolitiken har ”hårdare” utgångspunkter ligger fokus på att straffa, och detta kan exempelvis innebära att det argumenteras för att ännu hårdare straff ska införas, samt sett slopande av så kallade straffrabatter. Om det å andra sidan är en mer ”återhållsam” typ av kriminalpolitik som bedrivs, läggs fokus i stället på vård i form av rehabilitering och att vilja hjälpa förövaren att komma tillbaka ut i samhället. Även om det är två tydligt motsatta synsätt, kan partier självklart ha en blandning utav dessa två typer.

2.4. Svensk kriminalpolitik genom åren

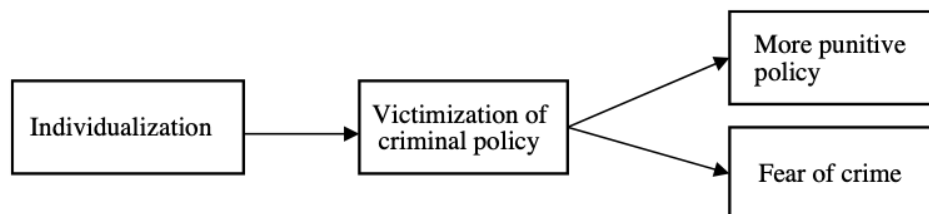
Denna uppsats bygger på riksdagspartierna Moderaterna, Socialdemokraterna och Vänsterpartiets kriminalpolitiska ställning (valet av dessa partier tas vidare upp i analysdelen). Trots att det historiskt sett rådde konsensus kring fokus på behandling och hur synen på rehabilitering av

förövare kom i första hand, har detta sedan övergått mot en generell trend gällande hårdare straff, När det kommer till hur partierna har förhållit sig kring detta har partierna Moderaterna, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet skiljt sig på olika sätt inom den svenska kriminalpolitiken. Exempelvis tar Demker och Duus-Otterström (2009, s. 281–283) upp hur Moderaterna kan ses som det ledande partiet i det skifte som kom att äga rum i Sverige kring synen på straff (detta skifte/vändning tas upp mer i detalj under rubriken ”Den straffande vändningen”). De hade den mest motsättande kriminalpolitiken som ansågs vara relativt ovanlig, då de exempelvis betonade fängelsestraff i en tid där behandling legat i framkant. Moderaterna kom att bli det parti som var ledande i att ifrågasätta Socialdemokraternas välfärdsmodell och deras sätt att hantera brottslingar och kriminaliteten i samhället på. Vänsterpartiet kan å andra sidan ses som det parti där den så kallade ”behandlingstanken” haft störst inflytande. Samtidigt har Vänsterpartiet varit ett parti som skrivit relativt lite när det kommer till kriminalpolitik. Men historiskt sett har Vänsterpartiet fört en argumentation om att hårdare straff inte leder till en mindre risk för återfall, och varit ett parti som legat nära ett fokus på behandling.

Även Socialdemokraterna har varit ett av de partier som också varit starkt influerade av behandlingstanken. Men till skillnad från Vänsterpartiet kom Socialdemokraterna att överge stora delar av dessa utgångspunkter (Demker och Duus-Otterström, 2009, s. 286–287). Över åren har Socialdemokraterna alltså kommit att förflytta sig alltmer i Moderaternas riktning på det kriminalpolitiska fältet, och därmed till vad som kan ses som en mer konservativ kriminalpolitik. Generellt och historiskt sett har det alltså kunnat ses skillnader mellan partierna även i kriminalpolitiken, där mer vänster-riktade partier betonat välfärd och ett samhälle baserat på kollektivism. Samtidigt som exempelvis Moderaterna under 1980 kommit att ifrågasätta den vänster-riktade politikens milda approach till brottslighet, och i stället varit ledande i att argumentera för hårdare straff (Demker & Duus-Otterström, 2009, s. 283).

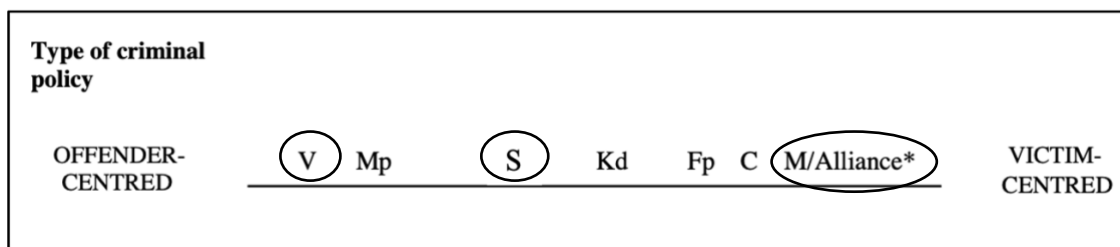
2.5. Realigning criminal policy. Offender and victim in the Swedish Party system over time

Den teoretiska utgångspunkten, vilket denna undersökning grundar sig i är Demker och Duus-Otterström (2009) forskning gällande svensk kriminalpolitisk utveckling, och deras förklaring till ”Den straffande vändningen” uppkomst i Sverige. De undersöker och tar upp en hypotes om att synen på brottsoffer och förövare bland svenska riksdagspartier kommit att ligga bakom vändningens uppkomst. Demker och Duus-Otterström (2009) väljer att fokusera på en förklaringsmodell som utgår från politiska aktörers roll i hur denna vändning tagit plats och lett till förändringar inom svensk kriminalpolitik. Mer specifikt hur riksdagspartiers haft en ledande roll i att det hela kom att få en så pass stor förändring. Det centrala i deras forskning handlar om frågor som berör *när* det hela skedde, *hur* det kunde ske och vad som orsakat/bidragit till vändningen, samt mer en bakomliggande förklaring kring *varför* det har ägt rum. Den centrala slutsatsen är att de argumenterar för att ”Den straffande vändningen” tagit plats inom svensk kriminalpolitik som ett resultat av att den politiska diskursen kring kriminalpolitik blivit alltmer centrerad kring brottsoffret. Demker och Duus-Otterström (2009) väljer sedan att modifiera sin ursprungliga hypotes och lägga till en bakomliggande förklaring som bygger på att kriminalpolitiken blivit mer centrerad kring offret på grund av att samhället i stort blivit mer individualiserat. De lägger alltså till ytterligare en förklaring till sin ursprungliga hypotes. De menar på att det är naturligt att kriminalpolitiken blivit mer centrerad kring offret i samband med att det har skett en ökad grad av individualisering i samhället. Detta då brottsliga handlingar inte längre ses riktade mot samhället i stort, utan snarare som en individs individuella handling riktad mot någon annan. Individualism har alltså en central roll i deras förklaring kring att offret fått en mer central roll, vilket sedan möjliggjort för kriminalpolitiken att få en ”hårdare” riktning som till slut kom att innebära ”Den straffande vändningen”. Detta illustrerar de genom följande kausala modell:

Figur 1. Demker och Duus-Otterström (2009, s. 290) kausala modell

Resultaten presenteras genom att de placerar ut de svenska riksdagspartierna i ett analytiskt ramverk som utgörs av dimensioner under olika tidsperioder för att kunna illustrera de förflyttningar som tagit plats bland partierna. Tidsperioderna som jämförs och som ligger till grund för deras forskning är 1960–1975, 1976–1991, samt 1991–2008. Urvalet av de partier som tagits med i den tidigare forskningen baseras på de partier som varit med i riksdagen under de tidsperioder som undersöks. I och med att denna uppsats ämnar att uppdatera och fortsätta Demker och Duus-Otterströms (2009) forskning, blir tidsperioden 1991–2008 och de resultat som presenteras i det analytiska ramverket från dessa år av särskild relevans för denna uppsats. Nedan följer resultatet från denna tidsperiod:

Figur 2. Partipositionering 1991–2008. Från Demker och Duus-Otterström (2009).

De markerade partierna är de riksdagspartier som använts och undersökts i denna uppsats. Denna dimension används i sin tur som en jämförelsepunkt för att undersöka hur synen på offer och förövare ser ut på senare år, samt om detta har kommit att förändras inom svensk kriminalpolitik sedan forskningsartikeln publicerades 2009. Denna studie baseras alltså på Demker och Duus-Otterströms (2009) forskning, men ämnar i sin tur att uppdatera och jämföra denna tidigare forskning med en ny tidsperiod (2009–2021). Detta för att kunna se vad som eventuellt har kommit att förändras gällande synen på brottsoffret inom svensk kriminalpolitik sedan den senast undersökta tidsperioden på detta område (1991–2009) genomfördes.

2.6. Den straffande vändningen

Den straffande vändningen är ett internationellt fenomen som kom att förändra den kriminalpolitik som tidigare bedrivits (Tham, 2018, s. 139). Detta kom att ta uttryck inom det svenska kriminalpolitiska fältet genom att den så kallade behandlingstanken, vilket bland annat fokuserade på rehabilitering av förövaren, kom att tappa relevans. I stället för att utgå från förövaren kom brottsoffret att få en allt viktigare position, där offrets upprättelse nu hamnade i fokus. Även om ”Den straffande vändningen” kan ses som ett internationellt fenomen, skiljer det sig i vad som har legat bakom fenomenets uppkomst och kring vilka förhållanden det hela har skett under, beroende på land och samhällsstruktur. Gällande just Sverige och dess närområde, finns det övergripande sett tydliga likheter bland de nordiska länderna när det kommer till vad som tas upp som bakomliggande förklaringar. Lappi- Seppälä (2012, s. 106) tar upp den nordiska positionen inom kriminal- och straffpolitik och beskriver hur de tidigare centrala begreppen ”human”, och ”rationell” kommit att försvinna ur den kriminalpolitik som tidigare bedrivits. Detta kom i stället att övertas av resonemang som utgick från en ”hårdare” approach inom kriminalpolitiken, där bland annat ett fokus på fängelse som straff återupptogs, samt en expanderad strafflagstiftning (Estrada, 2004, s. 420). Utöver lagstiftning och en vilja att utöka till längre straff, syntes även denna kriminalpolitiska vändning genom att det bland politiker talades alltmer om hur brottsligheten skulle bekämpas. Det blev alltså ett mycket mer förekommande ämne som togs upp och diskuterades inom svensk politik. Tidsperioden efter vändningen kom därmed att få en mer expressivt präglad kriminalpolitik i jämförelse med hur det var innan (Tham, 2018, s. 139). Detta beror bland annat på det som Demker et al. (2008) tar upp kring orsaker till hur den svenska allmänhetens inställning gentemot hårdare straff även förändrats över tid. Alltså att partiernas förhållningsätt inom kriminalpolitiken blivit mer expressiv, och att detta grundar sig i att det blivit allt viktigare för partierna att främja brottsoffrets intressen, för att i sin tur kunna vinna fler röster vid valen (Demker & Duus-Otterström, 2009, s. 276).

Estrada (2004) nämner i sin tur två olika möjliga förklaringar till hur denna vändning kom att ta plats. Den första handlar om att denna vändning uppstod som något naturligt, sett till hur brottsnivån utvecklats sig och ökat över tid. Alltså att den ökade graden av brottslighet i samhället gjort att denna vändning kunnat ta plats (Estrada, 2004, s. 420). Den andra förklaringen, vilket

Demker och Duus Otterström (2009) har sin utgångspunkt i, utgår i stället från den politiska och ideologiska aspekten i hur ett visst koncept av kriminalitet har för roll i den allmänna debatten. Att det är politiska aktörer som varit den drivande faktorn till att ”Den straffande vändningen” kunnat ta plats inom kriminalpolitiken (Estrada, 2004, s. 421). Individualism är även något som används för att förklara hur detta skifte inom kriminalpolitiken kunnat äga rum. Nedan följer en egen rubrik kring just individualism.

2.7. Individualismens utveckling

Ovan nämns hur Demker och Duus-Otterström grundar sin modifierade hypotes i att en ökad grad av individualism i samhället legat bakom att kriminalpolitiken blivit mer centrerad kring offret, vilket i sin tur legat till grund för att den straffande vändningen kunnat ske i Sverige. Därav följer ett avsnitt kring just individualism för att kunna dra slutsatser gällande den hypotes och forskning som denna uppsats grundar sig i, och som därmed kopplar sig till den tidsperiod vilket denna uppsats undersöker. Denna uppsats gör alltså inte en empirisk undersökning kring samhällets individualism, men däremot används tidigare forskning för att kunna dra slutsatser som kan koppla sig till Demker och Duus-Otterströms (2009) hypotes gällande just detta.

Individualism tar sig uttryck genom att individualistiska värden tar större plats än vad kollektiva värden gör. Att en individs frihet är det som prioriteras och att det sker en motsättning gällande kontroll över den individuella friheten. Ett exempel på detta är kontroll som utövas av staten (Lukes, 2020). I Sverige ses en ökad grad av individualism genom att individualistiska värden som exempelvis individuella rättigheter värderas högre än vad kollektiva tillhörigheter som familj och religion gör (Bjereld, Eriksson & Hinnfors, 2016). Inom politiken syns en ökad grad av individualism bland annat genom att bandet mellan medborgare och partierna försvagas, och att allt färre människor väljer att vara medlemmar av ett politiskt parti. Detta leder sedan till nya möjligheter och förflyttningar inom den svenska politiken i jämförelse med hur det var innan. Bjereld, Eriksson och Hinnfors (2016, s. 44) tar upp att Sverige och den tid vi lever i nu är betydligt mer individualiserad än vad industrisamhället var. Inom kriminalpolitiken blir individualism/kollektivism relevant, då kriminalitet kan utmålans på olika sätt beroende på om

utgångspunkterna har sin grund i individualism, alternativt kollektivism. Alltså om brott anses ligga i faktorer på individnivå, eller i samhällsförhållanden och samhällsklyftor som påverkar hela samhället i stort (Demker & Duus-Otterström, 2009, s. 278).

Som ovan nämnt är individualism en av de förklaringar som tas upp gällande ”Den straffande vändningen”. Bland annat skriver Balvig (2005, s. 183) om just detta, och tar upp att individualiseringen i samhället har haft en stor påverkan på att detta skifte i kriminalpolitiken kunnat äga rum. Med individualisering syftar Balvig främst på att fokus i stället har kommit att bli på sig själv och på individnivå, snarare än att ett fokus ligger på en kollektiv nivå i samhället. Han beskriver det som en typ av frihet (Balvig, 2005, s. 184). Vidare ger Nilsson (2017, s. 25) exempel på hur individualiseringen lett till samhällsförändringar som tagit sig uttryck bland annat genom att alltmer ansvar har lagts på den enskilde individen gällande säkerhet och skydd. Denna studie använder sig av fallet Sverige, men att samhället har blivit mer individualiserat är inte något som endast kan appliceras i Sverige. Santos, Varnum och Grossmann (2017, s. 1236) tar i sin forskning upp slutsatser om att en ökad grad av individualism är ett globalt fenomen. Alltså att det finns en global trend mot ett mer individualistiskt samhälle. En ökad grad av individualism kan alltså ses som en mer övergripande förklaring till västerländska stater blivit ”hårdare” i sin kriminalpolitik. Med ovan nämnt i åtanke, finns det alltså inga tecken som tyder på att samhället blivit mindre individualiserat på senare år, utan snarare att större delar av forskningen tar upp att det har skett en ökad grad av individualisering i samhället. Därmed finns det inte heller något som tyder på att partierna som undersöks i denna uppsats ska ha blivit mindre centrerade kring offret, då Demker och Duus-Otterströms (2009) hypotes bygger på att kriminalpolitiken blivit mer centrerad kring offret som en följd av att det skett ökad grad av individualisering. Detta förutsatt att den hypotes de utformat stämmer. Det skulle alltså kunna dras en slutsats om att partierna inte kommer ha förflyttats närmare ändpunkten förövre, då samhället inte blivit mindre individualiserat.

3. Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att undersöka synen på offer och brottsförövare inom svensk kriminalpolitik. Detta görs genom att använda analysfrågor som berör hur partierna förhåller sig kring åtgärder, aktörer, och allmän riktning/approach inom kriminalpolitiken under en ny tidsperiod. Detta grundar sig i en ambition att vilja uppdatera tidigare forskning från Demker och Duus-Otterström (2009), samt då kriminalpolitiken fått en allt större roll inom den politiska debatten och blivit ett viktigare område sedan forskningen publicerades 2009. Nya samhällsförhållanden som kopplar sig till det kriminalpolitiska området har uppkommit och förändrats sedan den senast publicerade forskningen på området som berör just Sverige. Därav är ambitionen att vilja redogöra för ifall samma forskningsresultat som Demker och Duus-Otterström kommit fram till 2009, är av samma relevans i nutida svensk kriminalpolitik, alternativt vad som kan ha kommit att förändras kring synen på brottsoffer och brottsförövare. Nedan presenteras uppsatsens huvudsakliga frågeställning:

- *Hur har synen på brottsoffer och förövare förändrats inom svensk kriminalpolitik sedan 2009, med avseende på den straffande vändningen, samt brottsoffer/förövar centrerings?*

4. Material

Denna uppsats är baserad på politiska dokument som analyseras för att kunna placera partierna på en dimension som presenteras där brottsoffer och förövare utgör dimensionens motsatta ändpunkter. Materialet har inhämtats från Moderaterna, Socialdemokraterna och Vänsterpartiets hemsidor, samt riksdagens hemsida. Dessa utgörs i sin tur av kriminalpolitiska program, dokument från kongress och partimotioner. Detta för att kunna efterlikna Demker och Duus-Otterström (2009) använda material, för att i sin tur få så trovärdigt resultat som möjligt. När det kommer till urval av material kan det uppstå ett potentiellt hinder i att annat relevant material som hade kunnat användas i analysdelen utesluts. Viktigt i detta blir att ta hänsyn till de praktiska begränsningar som finns, och att den avvägning som sker kring vilka urvalsprinciper som görs, baseras på tänkbara konsekvenser (Esaiasson et al. 2017, s. 226).

På grund av studiens omfång och tidsbegränsning, kommer inte lika många dokument som denna studies utgångspunkt (Demker & Duus-Otterström, 2009) har i sin forskning tas med. Därav har det material som ansetts vara det mest relevanta för att kunna besvara uppsatsens huvudsakliga frågeställning tagits med. Önskvärt hade varit att ha med ett utformat kriminalpolitiskt program från varje parti, men på grund av att alla partier inte publicerat något sådant under den tidsperiod som uppsatsen undersöker har andra former av politiska dokument fått tas med. I de fall där partimotioner undersökts, har olika avgränsningar gjorts i form av att endast ta med motioner som blir talande för hela partiets kriminalpolitiska syn. För att komma åt just detta, har motioner som undertecknats av till exempel partiledaren eller partiets rättspolitiska talesperson ansetts vara relevanta nog att ta med för att komma åt partiets åsikter inom det kriminalpolitiska fältet. I denna uppsats används tre till fyra politiska dokument per parti. Gällande Vänsterpartiet har inget kriminalpolitiskt program publicerats under de år denna uppsats undersöker. Därav används enbart motioner för Vänsterpartiet.

5. Design, metod och urval¹

Denna studie är en empiriskt lagd studie av den beskrivande ansatsen, då den är designad för att kunna beskriva och uppdatera Demker och Duus-Otterström (2009) gällande *hur* svensk kriminalpolitik har förändrats över tid i termer av synen på brottsoffer och förövare. Uppsatsen är baserad på att uppdatera tidigare forskning, och göra om för att sedan kunna dra nya slutsatser som berör en ny tidsperiod. Dock har forskningen inte helt gjorts om, då Demker och Duus-Otterström (2009) även undersöker *varför* fenomenet har skett, vilket denna uppsats inte ämnar till att göra. För att i sin tur kunna besvara studiens huvudsakliga frågeställning har undersökningen använt sig av en kvalitativ textanalys med ett analytiskt ramverk, vilket utgörs av ett analyschema, samt ett analysverktyg i form av en dimension med motsatta ändpunkter. Denna metod har använts för att kunna ta fram det mest väsentliga innehållet i det material som har legat till grund för hela denna uppsats (Esaiasson et al. 2017, s. 211). Det grundläggande i denna metod har alltså varit en egen

¹ Majoriteten av avsnittet kring design, metod, urval samt delen kring analys är taget från PM2, inlämnat 15 mars 2022, av Hannes Malmberg.

tolkning av det material (politiska dokument) som använts och bearbetats, för att i sin tur kunna ”förstå” vad utgångspunkterna är i materialet (Teorell & Svensson, 2007, s. 99). Detta för att sedan kunna dra slutsatser som ger svar på uppsatsens huvudsakliga frågeställning. Studiens metod motiveras därigenom med att denna metod kombinerat med analys-schemat som följer senare, anses vara det mest lämpliga tillvägagångssättet för att kunna besvara frågeställningen och sedan beskriva hur partiernas syn på *offer* och *förövare* ser ut i dagens svenska kriminalpolitik. Den kvalitativa textanalysen har alltså använts i samband och med hjälp av ett analytiskt ramverk innehållandes verktyg i form av ett analys-schema och en dimension med motsatta ändpunkter. Detta kan kopplas vidare till att metoden även motiveras på det material som används i studien, och att en kvalitativ textanalys anses vara det mest lämpade tillvägagångssättet att använda för denna uppsats.

5.1. Urval

Som tidigare nämnt används riksdagspartierna Moderaterna, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet i denna uppsats. Önskvärt hade varit att likt Demker och Duus-Otterström (2009) ha med alla riksdagspartier med en annan tidsperiod (2010–2021). Men med tanke på studiens tidsomfång, och för att förenkla studiens genomförbarhet, fick antalet partier minskas. Valet av dessa partier motiveras genom att de anses vara de partier som täcker hela den dimension som tidigare tagits upp och används i denna uppsats. Moderaterna har generellt sett varit det parti som befinner sig längst ut till höger på dimensionen, och fört en kriminalpolitik som ligger närmast ändpunkten ”offer”. Socialdemokraterna är ett parti som förr har positionerat sig längre till vänster och närmare ett fokus på förövaren, men skulle på senare år kunna sägas ha blivit mer centrerade kring brottsoffret och därmed förflyttat sig till att ligga i mitten på dimension. Vänsterpartiet är det parti som i stället har haft de kriminalpolitiska ställningstaganden som ligger längst ifrån de Moderaterna har haft. Därmed ligger Vänsterpartiet längst ifrån Moderaterna på den dimension som tidigare presenterats, alltså närmast ändpunkten ”förövare”.

Genom att använda dessa tre riksdagspartier täcks alltså hela dimensionen, och på så sätt skulle förändringar i förhållandet mellan Moderaterna, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet kunna

redogöra för ifall den svenska kriminalpolitiken i stort har förflyttats närmare och blivit mer centrerad kring offret eller ej under tidsperioden 2010–2020. Detta i jämförelse med tidsperioden 1991–2008 som är den senast undersökta tidsperioden av Demker och Duus-Otterström (2009). Värt att tillägga kring valet av partier är att Sverigedemokraterna som skulle kunna tänkas positionera sig ännu längre ut än Moderaterna och som också är ett parti av den större storleken, inte togs med på grund av att de inte satt i riksdagen under den tidsperiod vilket denna studie ämnar till att jämföra med.

6. Analys

För att kunna analysera och dra slutsatser av det material som jag tidigare har nämnt, kommer studien att systematiskt analysera de politiska dokument som används. Detta för att kunna lyfta fram väsentliga delar ur de dokument som används, vilket i sig lyfts fram på ett tematiskt och systematiskt sätt. Studiens validitet stärks i sin tur av att det sker på ett systematiskt sätt, då frågorna som kommer att användas för att undersöka hur synen på *offer* och *förövare* ser ut, ställs på ett systematiskt sätt. Systematiken uppstår även utifrån att de preciserade frågorna (presenteras under analys-schemat) används på ett sätt för att ”koda” de texter som används, vilket i sin tur ger en bättre överblick över det hela (Esaiasson et al. 2017, s. 212–213, 229). Detta har gjorts genom att frågeställningarna har applicerats på de politiska dokumenten som använts genom att olika stycken markerats med olika färger beroende på vilken frågeställning som stycket i fråga kan kopplas till.

Analysarbetet används sedan för att dra slutsatser som placerar in partierna i det illustrerade analytiska ramverket och dimensionen som presenteras senare. De politiska dokumentens innehåll används alltså för att i sin tur kunna kartlägga och ge partierna en ungefärlig position i det analytiska ramverket. Placeringen av partierna sker genom att analys-schemat visar vilken ändpunkt som partiet kan kopplas till mest, och vilken typ av resonemang som förs kring brottsoffer och förövare. De motsatta ändpunkterna är sin tur ömsesidigt uteslutande, då det finns tydliga skillnader mellan dessa två (Esaiasson et al. 2017, s. 139, 223). Resonemangen och de ställningstaganden som tas av partierna skulle alltså kunna ses som ”steg” i det analytiska ramverket.

6.1. Analysschema och ramverk

För att kunna placera ut de partier som är aktuella och används i denna uppsats (Moderaterna, Socialdemokraterna, och Vänsterpartiet) har ett analysschema utformats som ska hjälpa till att bearbeta och analysera de politiska dokument som undersöks och används för att kunna besvara uppsatsens huvudsakliga frågeställning. Nedan följer analysschemat:

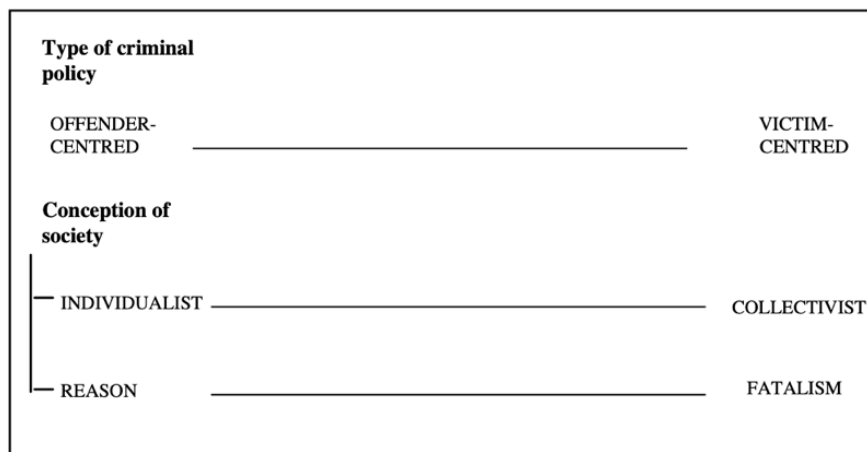
Ligger fokus på brottsoffer eller förövare?
Vilken typ av åtgärder föreslås?
Används en "hårdare" eller mer "återhållsam" approach gentemot kriminalitet?

Figur 3. Analysschema.

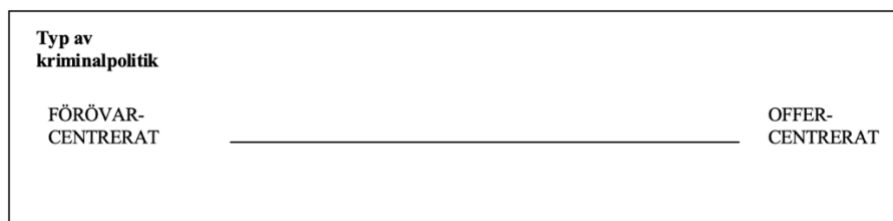
Den förstnämnda frågeställningen handlar om vad partiet har för utgångspunkt i de ställningstaganden som tas inom kriminalpolitiken. Det behöver nödvändigtvis inte vara enbart det ena eller det andra, då partiet som undersöks kan föra fram både brottsoffer och förövare, och att det därmed finns en blandning av dessa. Den andra frågan som berör vilka åtgärder som föreslås av partierna, används i sin tur då typen av åtgärder som partierna lägger fram som förslag kan anses koppla sig till offer och förövare. I avsnittet "kriminalpolitik" togs det upp hur åtgärder som betonar behandling och rehabilitering skulle kunna ses som resonemang med fokus på förövaren, medan åtgärder i form av exempelvis hårdare straff i stället kan kopplas till brottsoffret. Därav används frågan för att undersöka hur partiet i fråga förhåller sig kring just detta. Frågeställningen används även för att undersöka vilken aktör som blir särskilt relevant i samband med de åtgärder som presenteras. Alltså om individen sätts i fokus och att det betonas ett arbete som utgår från en individnivå, eller om det snarare diskuteras främst kring en större och mer övergripande nivå som berör hela samhället som en aktör. Den sistnämnda frågeställningen i analysschemat kopplar sig till de som togs upp i tidigare forskning/teori om att en "hårdare approach" kan anses vara mer centrerad kring offret, medan en mer "återhållsam" approach snarare är mer centrerad runt

förövaren. Den knyter därmed samman de tidigare frågorna på ett sätt, och beskriver vad det övergripande sett är för approach inom partiet.

För att resultaten ska kunna kopplas och uppdatera Demker och Duus-Otterström (2009) i allra högsta mån, kommer samma analysverktyg i form av en dimension med motsatta ändpunkter att användas i denna uppsats. Med hjälp av tidigare nämnda frågor och analyschema, ska dimensionen med *offer* på ena ändpunkten och *förövare* på motsatt ändpunkt, användas för att kunna placera ut partierna på den position som bäst stämmer överens med vilken inriktning partiet har och utgår från i sin kriminalpolitik. Detta för att sedan kunna dra slutsatser kring hur de förhåller sig till varandra, och därmed kunna dra slutsatser kring hur partierna förhåller sig till ändpunkterna *offer-centrerad kriminalpolitik* och *förövar-centrerad kriminalpolitik* under den tidsperiod som undersöks. Den exakta positioneringen i hur partierna placerar sig på skalan blir inte det mest väsentliga, utan grundidén utgår från att undersöka hur de **förhåller** sig till varandra på skalan. Gällande detta tar Demker och Duus-Otterström (2009, s. 279) upp hur det alltså inte går att förvänta sig en exakt position på en sådan här dimension, utan att det snarare handlar om att illustrera hur nära partierna positionerar sig till de motsatta ändpunkterna. Nedan visas Demker och Duus-Otterströms analytiska ramverk, sedan den avgränsning och ramverk/dimension som denna studie utgår ifrån:

Figur 4. Demker och Duus-Otterström (2009) analytiska ramverk

Figur 5. Denna uppsats analytiska ramverk.

6.2. Validitet och reliabilitet

För att göra resultatet i denna uppsats mer trovärdigt och verkligen kunna koppla vidare på Demker och Duus-Otterströms (2009) tidigare forskning, har de ovan nämnda frågorna applicerats på vissa av de politiska dokument som de har använt i sin tidigare forskning. Frågorna från analys-schemat har applicerats på bland annat delar ur Moderaternas partiprogram från 1984 (M, 1984), samt det avsnitt som berör kriminalitet i Socialdemokraternas partiprogram från 1990 (S, 1990, s. 31). Detta har gjorts då bland annat graden av reliabilitet kan mätas genom en jämförelse av resultat från två undersökningar, och att reliabiliteten kan testas genom att samma material från en tidigare undersökning testas (Esaiasson et al, 2017, s. 65). I detta fall blir det en liten del ur Demker och Duus-Otterströms (2009) analysdel. Detta ”stickprov” har i sin tur gjorts för att säkerställa att de frågor som jag använder i mitt empiriska material bygger vidare på den forskning som denna uppsats har sin teoretiska utgångspunkt i, och att jag därmed har en god resultatvaliditet som innebär att jag verkligen mäter det jag vill mäta. En hög grad av reliabilitet handlar sedan om frånvaron av osystematiska fel vid användning av exempelvis ett mätinstrument. Med andra ord innebär det en noggrannhet vid bearbetningen av det material som används. Detta har gjorts genom noggrant förda anteckningar, samt ett systematiskt arbete med analys-schemat på de politiska dokument som använts i denna uppsats. För att i sin tur uppnå en god resultatvaliditet behöver begreppsvaliditeten, vilket handlar om frånvaro av systematiska fel, och sedan reliabiliteten vara god. Dessa två bildar alltså tillsammans en god resultatvaliditet (Esaiasson et al. 2017, s. 64).

7. Resultat

Resultatet presenteras nedan med en genomgång av analys-schemats frågor som rubriker. Sedan används varje parti var för sig som underrubriker till frågeställningarna för att få en tydlig överblick gällande hur varje enskilt parti som undersöks förhåller sig de olika rubrikerna (frågorna). Slutligen ges en redovisning av var partierna placerar sig på dimensionen under tidsperioden 2010–2020.

7.1. Ligger fokus på brottsoffer eller förövare?

7.1.1. Moderaterna

Moderaterna kan som tidigare nämnt anses vara det parti som varit ledande i att utgå från ett tydligt brottsofferperspektiv, och det parti som kom att skifta hela kriminalpolitiken till att inte längre utgå från den så kallade behandlingstanken. När andra riksdagspartier till största del varit fokuserade på att utgå från förövaren, var Moderaterna det parti som skiljde sig från mängden (Demker & Duus-Otterström, 2009, s. 281). Även om detta har kommit att förändrats bland majoriteten av andra partier, står Moderaterna än idag kvar som ett parti där det fortfarande förs resonemang som utgörs av tydliga ställningstaganden centrerade kring brottsoffret. Detta syns exempelvis i deras kriminalpolitiska program från 2017 där delen kring brottsoffer går under ”Samhället ska stå på brottsoffrets sida” (M, 2017, s. 18). Utöver detta skriver Moderaterna bland annat i sin motion ”Bekämpa brott och otrygghet i hela landet” att:

”Kriminalpolitiken ska kännetecknas av ett tydligt brottsofferperspektiv” (Motion 2017/18:3569, s. 22).

Utöver detta tas det i deras motion ”Kraftsamling för att bekämpa brottsligheten i Sverige” (Motion 2019/20: 2832) upp hur Moderaterna alltid varit ett parti som går i god för brottsoffrets intressen, och att insatserna för att stärka just brottsofferperspektivet behöver ökas. Moderaterna tar upp hur det är fler människor utöver brottsoffret som drabbas, då familj och vänner blir särskilt påverkade när ett brott har ägt rum. I samband med att det argumenteras för att stärka stödet för brottsoffer, tas även förövarens roll upp, då det beskrivs hur även dennes anhöriga blir utsatta i sådana situationer. Det blir alltså flertalet människor som drabbas och blir utsatta när någon faller offer, och det är genom detta som Moderaterna tar ställning för att brottsoffrets intressen behöver stärkas ytterligare (Motion 2016/17: 3388, s. 20). Det finns därmed tydliga tecken på att Moderaterna är

ett parti som tidigare och fortfarande präglas av att utgå från ett perspektiv som är centrerat kring brottsoffret och dennes intressen.

7.1.2. Socialdemokraterna

Socialdemokraterna är ett parti som sedan 1960-talet har kommit att förflytta sig allt närmare mitten på den dimension som Demker och Duus-Otterström (2009) presenterar i sin forskning. Under perioden 1991–2009 har det tagits upp hur alla partier tillägnat alltmer uppmärksamhet åt brottsoffret, och gällande Socialdemokraterna tar Demker och Duus-Otterström (2009, s. 285) att det i deras kriminalpolitiska program från 1996 kunde ses hur partiet bytte riktning gällande just brottsoffrets roll inom den kriminalpolitik som fördes. Detta kan sägas ha utvecklats vidare, och på senare år har Socialdemokraterna tagit upp brottsoffret ännu mer. I Socialdemokraternas kriminalpolitiska program har brottsoffret ett eget avsnitt som går under rubriken ”Stärkta brottsoffer” (S, 2018, s. 20). Här tas det upp hur partiet vill utveckla och ge ett starkare stöd till brottsoffer. De skriver bland annat:

”Men brottsoffer måste få ett starkare stöd. Det behövs för att fler ska orka gå igenom en rättsprocess. Det leder till att fler kriminella kan åtalas, dömas och rättvisa kan skipas” (S, 2018, s. 20).

Det förs alltså fram en bild av hur brottsoffret får en viktig roll i mer än det som bara berör själva utsattheten. Att ett mer utvecklat stöd i form av exempelvis ökade resurser till brotts- och kvinnojourer och ett förbättrat arbete från polisens sida ska kunna bidra till ett övergripande sett mer effektivt och förbättrat arbete mot minskad kriminalitet. Något som även kan kopplas till ett större fokus på brottsoffret utöver ett starkt stöd, är att Socialdemokraterna nu på senare år även tagit upp hur de vill utöka vad som räknas in under begreppet ”brottsoffer”. Att begreppet även ska inkludera barn som bevittnat våld, och att det därmed blir kriminellt att utsätta ett barn för att bevittna en våldsam handling (S, 2018, s. 20). Brottsoffret har med andra ord fått en stor plats bland de kriminalpolitiska ställningstaganden som Socialdemokraterna har tagit upp på senare år.

7.1.3. Vänsterpartiet

Vänsterpartiet har varit det parti som genom åren vidhållit en stark koppling till behandlingstanken, och varit minst centrerade kring brottsoffret. I den senast undersökta tidsperioden (1991–2009) av Demker och Duus-Otterström (2009, s. 286) tas det upp hur Vänsterpartiet varit ett parti som skrivit relativt lite om kriminalpolitik. Men trots detta kunde det i en redovisning av partiets rättspolitik synas hur det fanns tecken på att partiet till viss del kom att ge mer uppmärksamhet till brottsoffret, och mer specifikt kvinnligt utsatta brottsoffer (Demker & Duus-Otterström, 2009, s. 286). Likt kriminalpolitiken och andra partier i sin helhet, har även Vänsterpartiet kommit att ägna ännu mer uppmärksamhet till brottsoffret på senare år. Ett tydligt exempel på detta är den motion som partiet lade fram till riksdagen 2019 som heter ”Stärkta rättigheter för brottsoffer” (Motion 2019/20:142). Här tas det upp hur brottsoffrets roll har stärkts de senaste åren, men att detta är något som behöver utvecklas ytterligare på grund av att bristande lagstiftning gjort att stödet inte kunnat tillämpas fullt ut. Det skrivs bland annat:

”Det finns ingen myndighet som har övergripande ansvar, insyn och kontrollfunktion i alla de delar som gäller brottsoffer och alldeles för ofta faller personer mellan stolarna och får inte den hjälp och stöd de har rätt till” (Motion: 2019/20:142, s. 1–2).

Inom ramen för vad som räknas in och definieras som ett brottsoffer tar Vänsterpartiet upp barnets roll i det hela, och att de vill höja ett barns ställning som brottsoffer (Motion 2019/20:142, s. 2–4). Därmed ges förslag som skulle göra själva begreppets innebörd större, och ett förhöjt fokus på brottsoffrets roll inom kriminalpolitiken. Vänsterpartiet har därmed tagit följe hos Socialdemokraterna i termer av att nämna och ägna alltmer uppmärksamhet åt brottsoffret, i jämförelse med hur det har sett ut tidigare.

7.2. Vilken typ av åtgärder föreslås?

7.2.1. Moderaterna

När det kommer till vilka åtgärder som Moderaterna föreslår för att bekämpa brottsligheten i samhället, läggs det stor vikt vid åtgärder som grundar sig i brottsliga handlingar med koppling till gängkriminalitet. Förslag till åtgärder som innebär att det ska straffa sig att vara involverad i organiserad brottslighet, och att Moderaterna därav argumenterar för att det ska vara hårdare straff

för gängrelaterad brottslighet. De skärpta straffen anses vara den ”rätta” vägen att gå, och detta uttrycks i en motion till riksdagen under namnet ”Kraftsamling för att bekämpa brottsligheten” där det skrivs:

”Inriktningen ska vara glasklar: Vi ska gripa och ställa gängmedlemmarna inför rätta, och vi ska få bort dem från våra gator. Lag och ordning ska gälla överallt” (Motion: 2019/20:2832, s. 8).

Många av de föreslagna åtgärderna är alltså särskilt inriktade på att bekämpa gängkriminalitet, och förslagen är bland annat att det ska vara fördubblade straff för en gärningsperson som begått ett brott relaterat till gängkriminalitet, samt att straffrabatten för unga och mängdrabatten ska slopas. Även om vikten av förebyggande arbete tas upp, menar Moderaterna att akuta åtgärder som innebär att gängkriminella sätts i fängelse under en längre tid behöver införas. Med tanke på att det är den svenska polisen som är en den centrala delen i brottsbekämpning, är många av de föreslagna åtgärderna kopplade till just polisens arbete. Gällande rättsväsendet skrivs det exempelvis följande:

”Rättsväsendets samlade kapacitet för att stoppa gängkriminaliteten måste stärkas här och nu” (Motion: 2019/20: 2832, s. 4).

Även gällande de åtgärder som föreslås kring polisen blir den gängkriminalitet som uppkommit på senare år av särskild relevans. Det framkommer hur Moderaterna menar på att polisen behöver fler verktyg för att gängkriminaliteten ska kunna bekämpas, och med verktyg menar Moderaterna verktyg hemliga tvångsmedel som exempelvis hemlig kameraövervakning. Detta är i sin tur förslag som särskilt berör individen, då det är förslag på åtgärder som är särskilt sammankopplade med människors personliga integritet.

7.2.2. Socialdemokraterna

Gällande åtgärder som Socialdemokraterna har föreslagit på senare tid har en stor del, likt andra partier varit präglade av den organiserade brottslighet som uppkommit. Socialdemokraterna skriver hur det skett en omställning inom kriminalpolitiken, där stor vikt läggs vid att bekämpa gängkriminaliteten (S, 2021, s. 73). Detta syns främst i regeringens 34-punktsprogram som innehåller olika åtgärder och verktyg som skapats för att bekämpa den gängkriminalitet som finns i samhället (Regeringskansliet, 2022). Det är tydligt hur Socialdemokraterna betonar att den

organiserade brottsligheten påverkar hela samhället, och att det förebyggande arbetet ska grunda sig i att förebygga att en otrygghet skapas bland Sveriges invånare. Detta beskrivs exempelvis genom att de tar upp och skriver:

”Den organiserade brottsligheten har växt och tagit sig djupare in i samhället” (S, 2018, s. 3).

Sedan 2018 har Socialdemokraterna bland annat gjort straffskärpningar kring vapenbrott, och generellt sett kan det i deras kriminalpolitiska program (S, 2018) ses hur det framgår ställningstaganden för skärpta straff och en hårdare lagstiftning. Detta har även kommit att involvera unga lagöverträdare, då Socialdemokraterna tar upp hur de vill införa nya påföljder för just unga lagöverträdare, samt att den straffreduktion som finns ska avskaffas för 18–20-åringar. I de åtgärder som föreslås av Socialdemokraterna har polisen en central roll, där ett starkt rättsväsende betonas för att kunna bekämpa den brottslighet som råder i samhället. Detta tar bland annat uttryck i Socialdemokraternas kriminalpolitik genom historiskt stora satsningar, där polisen som myndighet fått större anslagshöjningar än någonsin tidigare (S, 2018, s. 3). Socialdemokraternas kriminalpolitik har alltså kommit att bli ”hårdare”, där större satsningar på rättsväsendet gjorts, skärpta straff och ställningstaganden för en hårdare lagstiftning. Kortfattat kan detta sammanfattas genom det partiet skriver kring att:

”Straff ska vara kännbara och upptäcktsrisken stor” (S, 2018, s. 3).

Demker och Duus-Otterström (2009, s. 285) tar upp hur Socialdemokraterna under 1990-talet delvis kom att överge sin betoning på socioekonomiska orsaker bakom samhällets brottslighet. I Socialdemokraternas partiprogram från 2001 kan det ses hur de håller fast vid sin traditionella syn kring välfärdspolitik och dess koppling till kriminalpolitik. Alltså att det ska vara en brottsprevention som bygger på att minska social ojämlikhet (Demker & Duus-Otterström, 2009, s. 286). Även om Socialdemokraterna övergett delar av de ställningstaganden som sätter socioekonomiska ojämlikheter i fokus, kan den traditionella synen gällande välfärdspolitik inom partiet även idag sägas vara kvar. Exempelvis förs det fram följande i Socialdemokraternas kriminalpolitiska program från 2018:

”Den långsiktigt bästa brottsbekämpningen är att bygga ett samhälle där de sociala klyftorna är små, där alla har rätt till arbete, där kvinnor och män har lika mycket makt och där barn och

ungdomar har trygga uppväxtvillkor. På det sättet är välfärdspolitiken en viktig del av kriminalpolitiken. Sverige ska hålla ihop. Det är den svenska modellen” (S, 2018, s. 3).

Det kollektiva är alltså fortfarande centralt för partiet, där ett gemensamt arbete kring välfärden ska ligga till grund för att kunna förebygga brottslighet och skapa en ökad trygghet i samhället. Det argumenteras mot det privata, då detta anses leda till en resursfråga, i stället för en fråga om vad som faktiskt behövs

7.2.3. Vänsterpartiet

Även om Vänsterpartiet skriver mer kring brottsoffret i jämförelse med vad partiet historiskt sett har gjort, är det fortfarande ett parti som tydligt tar ställning och argumenterar emot åtgärder som innebär att införa hårdare straff för kriminella. Detta tar bland annat uttryck i deras motion ”Stoppa gängkriminaliteten och den våldsbejakande extremismen”, där partiet särskilt använder sig utav forskningen bakom sina ställningstaganden (Motion 2019/20:2147). Forskning används för att visa på hur påföljder som exempelvis fängelse är ineffektiva, och att lösningen i stället ligger i att minska samhällets klassklyftor. Det skrivs bland annat följande:

”För att verkligen minska den grova kriminaliteten och stärka människors trygghet i utsatta områden krävs i stället för populistiska utspel om längre och hårdare straff en gemensam politisk vilja för att minska klassklyftorna i samhället” (Motion 2019/20:2147, s. 4).

Vänsterpartiet skiljer sig därmed fortfarande från tidigare Socialdemokraterna och särskilt från vad Moderaterna lägger fram gällande förslag på åtgärder som innebär straffskärpningar, och vänder sig i stället till mer övergripande socioekonomiska frågor som berör hela samhället. De väljer att styrka sina resonemang mot hårdare straff genom att skriva hur forskningen visar att hårdare straff inte innebär att människor begår färre brott. Alltså att de som sitter i fängelse kan ju inte begå brott, men att brottsnivån generellt inte påverkas. Där förs det i stället fram ett tydligt ställningstagande emot den ”utveckling” partiet menar på sker idag om att människor ska sitta i fängelse på obestämd tid, utan någon möjlighet till att kunna rehabiliteras och försöka återanpassas in i samhället (Motion 2019/20:2147, s. 5). Med ovan nämnda i åtanke finns det alltså fortfarande tecken på att Vänsterpartiet innehar en position inom kriminalpolitiken där behandling och att en gärningsperson

ska rehabiliteras för att kunna komma tillbaka ut i samhället är av betydelse. Det som däremot tydligt lyfts fram av Vänsterpartiet är åtgärder mot brottslighet som berör Sveriges välfärd. I motionen ”Brottslighet riktat mot välfärden” (2018/19: 294) från Vänsterpartiet framhävs det tydligt hur partiet anser att åtgärder som berör exempelvis skola och sjukvård blir av särskild relevans för att kunna bekämpa brottsligheten i samhället. Att det är ett starkt välfärdssamhälle som är grundläggande i att människor ska kunna känna sig trygga och att det är i samband med ökade klassklyftor som den organiserade brottsligheten kommit på framfart (Motion 2019/20: 2147, s. 3).

Det betonas alltså snarare mer övergripande åtgärder kring hela samhället, då det argumenteras för att det är en problematik gällande ekonomiska och sociala frågor som skapats av en ökad segregation och ett mer uppdelat samhälle. Vänsterpartiet utgår än idag inom kriminalpolitiken från en samhällssyn tydligt baserat på kollektivism. De tar upp hur Sveriges starka välfärdssamhälle kunnat göra att Sverige haft lägre nivåer av kriminalitet i jämförelse med andra länder, men att detta har kommit att förändras. Partiet för ställningstaganden som grundar sig i att förändra samhället i stort för att i sin tur kunna få en förbättring, där det betonas hur välfärdsbrott behöver vara det som prioriteras. Vänsterpartiet lägger vikt vid att det är sociala och ekonomiska orsaker som gör att människor hamnar i kriminalitet, och skriver bland annat:

”Därför måste det förebyggande arbetet inriktas på att förändra samhällsstrukturer och inte enbart drivas på individnivå” (Motion 2019/20: 2147, s. 6).

Det förs tydliga argument emot de vinstintressen som uppstår i samband med privatiseringar, då de menar att detta ger en grund för ekonomisk brottslighet att växa. Samt att privata vinstintressen gör att människors faktiska behov kommer i andra hand. Det sätts alltså mer fokus på det kollektiva, snarare än en vilja att argumentera på en individnivå.

7.3. Används en ”hårdare” eller mer ”återhållsam” approach?

7.3.1. Moderaterna

Moderaternas ställningstagande och approach inom den svenska kriminalpolitiken står än idag fast som ett parti där en ”hårdare” approach används gentemot brottslingar, och rent generellt inom kriminalpolitiken. Som tidigare nämnt är Moderaterna ett av de partier som vill stärka polisen genom utökade verktyg, och detta blir även tecken på att det tas ställning för en hårdare typ av kriminalpolitik på grund av att det innebär fler möjligheter att gå hårt åt kriminella. Moderaterna är ett parti som vill gå hårt åt när ett brott väl har begåtts, och att det ska vara ännu hårdare tag när en brottsförövare är involverad i upprepade fall av brottslighet. De menar på att i de fall där brottslighet äger rum ska förövare få ta de konsekvenser som uppstår ifall hen har begått en brottslig handling. Samt att de argumenteras för skärpta straff, då Moderaterna menar på att straffen som utdelas ska motsvara det som den brottsliga handlingen har inneburit och lett fram till. De skriver exempelvis att:

”Den som begår brott ska ta konsekvenserna och mötas av ett straff som motsvarar det allvar och den kränkning som brottet faktiskt har betytt för den drabbade och för samhället” (M, 2017, s. 6)

Gällande vad för approach som används har Moderaterna därmed inte förändrats, då det fortfarande argumenteras för skärpta straff, och särskilt i samband med den organiserade brottslighetens framfart på senare år.

7.3.2. Socialdemokraterna

Med ovan nämnda kring vilka åtgärder som Socialdemokraterna vill införa/har infört i åtanke, kan det därmed sägas att en utveckling mot en ”hårdare” approach fortsatt sedan den straffande vändningen tagit plats inom svensk kriminalpolitik. Detta på grund av att många av de ställningstaganden som tagits på senare år involverar skärpta straff och slopade straffrabatter. Övergripande sett tar Socialdemokraterna upp att det ska vara en kriminalpolitik där fler gärningsmän ska straffas, och att även unga gärningspersoner inkluderas till en högre grad, då Socialdemokraterna tar upp att lagföringen av unga lagöverträdare behöver vara snabbare. Det

läggs fortfarande stor vikt på vad kriminalvårdens grundläggande uppgift är, då det skrivs följande i det kriminalpolitiska programmet från 2018:

”Därför ska Sverige även fortsatt ha en kriminalvård med hög kvalité vars främsta uppgift är att förhindra återfall i brott” (S, 2018, s. 22)

Dock skrivs det inte lika mycket om just rehabilitering av förövaren som det gjorts under föregående tidsperioder. Därav skulle det kunna sägas att en mer ”återhållsam” approach kommit att avta ännu mer, och att detta ersatts av resonemang som bygger på att använda sig av en ”hårdare” approach.

7.3.3. Vänsterpartiet

Även om Vänsterpartiet genom åren ägnat alltmer uppmärksamhet åt brottsoffret, är det övergripande sett en mer återhållsam approach som används i kriminalpolitiken. I det material som denna uppsats har använt sig av, syns det tydligt hur Vänsterpartiet målar upp brott mot välfärden som hinder för vad som är viktigast inom kriminalpolitiken, där de menar på att de borgerliga partierna vill skärpa straffen för all annan typ av kriminalitet förutom välfärdsbrott. Gällande vikten av att betona välfärden skrivs bland annat följande:

”Det är med en stark välfärd samhället kan stävja brottslighet, skapa en bra skola och sjukvård och ge förutsättningar för alla att leva ett liv i trygghet” (Motion: 2018/19: 294, s. 1).

De betonas därmed att mer behöver göras för att kunna bekämpa brott mot Sveriges välfärd, samtidigt som partiet lägger stor vikt vid att det är fel att införa längre och hårdare straff i Sverige. Därav syns det att partiet använder en mer återhållsam approach, då orsakerna och lösningarna på problematiken anses ligga i att minska klyftorna i samhället, samt att förbättra välfärden. Inte i att straffa förövare hårdare och längre.

7.4. Jämförande del

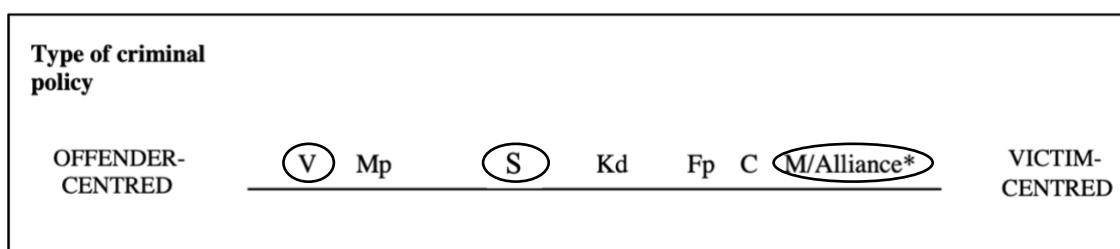
Sveriges kriminalpolitik har gått från att bygga på forskning och experters utlåtanden till att bli ett särskilt politiserat område, där det fanns tydliga skillnader mellan partierna till höger och partierna till vänster. Nu under 2000-talet, och särskilt 2010-talet, har kriminalpolitiken i Sverige kommit att utvecklats till att bli ett område utav ännu högre relevans än tidigare. Men även om det idag är av större vikt, är det inte lika tydliga politiska skillnader bland alla partier i den kriminalpolitik som presenteras. Andersson och Nilsson (2017, s. 213) benämner den period vi lever i nu som den ”postpolitiska kriminalpolitiken”. En tidsperiod där ett tydligare samförstånd kring stora delar som berör brottsbekämpning och brottsprevention uppstått. Det ”bortglömda” brottsoffret som inte alls fick mycket uppmärksamhet i den svenska kriminalpolitiken som bedrivits fram till den straffande vändningen, kan idag ses som en central punkt i delar av den kriminalpolitik som bedrivs inom Sverige idag. Det råder en konsensus kring vikten av att lyfta fram brottsoffret genom att hen ska få stärkt stöd och mer upprättelse efter att ett brott begåtts. Utöver att brottsoffret som begrepp tas upp till en mycket större del bland partier, kan det även ses hur de åtgärder som till stor del presenteras går hårdare åt förövaren, i jämförelse med vad det gjort tidigare. Förslagen som ges på åtgärder till straff är hårdare och längre än vad de har varit förut.

Socialdemokraterna som tidigare skiljt sig från Moderaterna inom det kriminalpolitiska fältet har kommit att förflytta sig närmare ”höger” på den kriminalpolitiska skalan, och bli ett parti där en hårdare approach används. Samt att även mer vill inkluderas in i begreppet ”brottsoffer”, vilket är något Moderaterna redan gjort under 2006 (Demker & Duus-Otterström, 2009, s. 286). Det som blir en tydlig skillnad från partierna som denna uppsats har undersökt är Vänsterpartiet och dess syn på straff. Även om Vänsterpartier likt andra partier blivit ett parti med ett tydligare fokus på brottsoffret, skiljer de sig fortfarande kring åtgärder som innebär skärpta straff. Gällande detta uppstår en tydlig skillnad, då Vänsterpartiet lägger fram tydliga resonemang emot sådana åtgärder där exempelvis längre fängelsestider vill införas. Därmed skulle Vänsterpartiet kunna liknas vid Socialdemokraterna under tidigare tidsperioder när partiet vidhöll en stark tro på kriminalpolitikens sammankoppling med välfärdspolitiken och placerade sig i mitten på dimensionen. Nedan följer en kort sammanställning av analysfrågornas resultat för att synliggöra resultaten på ett överblickbart sätt:

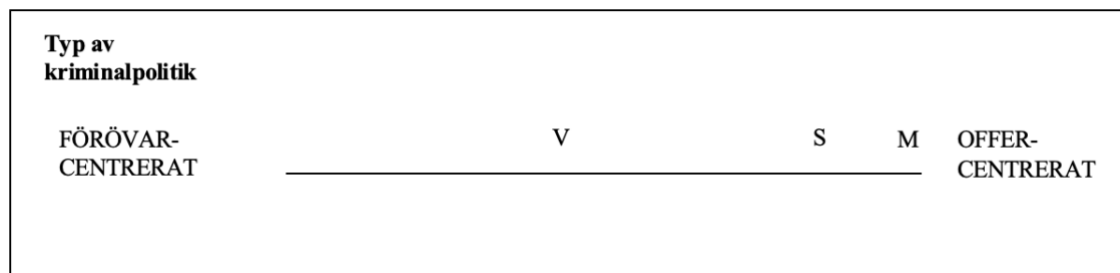
	Moderaterna	Socialdemokraterna	Vänsterpartiet
Brottsoffer/förövare	Tydligt fokus på brottsoffer, blir helt centralt i deras kriminalpolitik och de ställningstaganden som tas upp.	Ägnar mycket mer uppmärksamhet åt brottsoffret än tidigare, även här en central del i deras kriminalpolitik idag.	I termer av att nämna brottsoffret och hur det uppmärksammas har V förändrats till att betona det i en mycket högre grad.
Typ av föreslagna åtgärder	Ligger i framkant gällande repressiva åtgärder bland partierna.	Kommit att ta följe hos M i att bli mer repressiva, men inte riktigt i den omfattning som M är.	Helt emot skärpta och längre straff, betonar åtgärder som är kopplade till välfärd och att minska klassklyftor
Hårdare/återhållsam approach	Väldigt hård approach i kriminalpolitiken, särskilt mot gängkriminalitet.	Jämfört med tidigare har S kommit att bli mycket hårdare, dock mer återhållsamma än M, då välfärd ändå är något som fortfarande är av relevans.	Jämfört med M och S är V ett parti med en mycket återhållsam approach.

Övergripande sett kan det därmed sägas att den svenska kriminalpolitiken har kommit att bli centrerad kring brottsoffret i termer av att det finns ett tydligt samförstånd kring brottsoffrets roll och hur viktigt det är att stärka stödet för denne. Men däremot skiljer det sig fortfarande gällande de åtgärder som presenteras, då Vänsterpartiet fortfarande håller sig till en mer ”återhållsam” approach, även om de lyfter fram brottsoffret mer än tidigare. Likt Vänsterpartiet uppmärksammar Socialdemokraterna brottsoffret mer än någonsin, men till skillnad från Vänsterpartiet har Socialdemokraterna delvis kommit att ta följe hos Moderaterna, då förslag ges på hårdare straff och slopade straffrabatter. Det kriminalpolitiska fältet är därmed inte lika politiskt färgat som det var när kriminalpolitiken på allvar blev en politisk fråga och inte en fråga för experter och forskning. Därmed är det än idag som Demker och Duus-Otterström (2009, s. 287) tidigare tagit upp om att Socialdemokraterna blir ett undantag som gör att skalan inte är helt politiskt färgad, på grund av att de har övergett vissa ställningstaganden och blivit hårdare i sin kriminalpolitik även

nu på senare år. Alltså blir mitten av dimensionen inte lika tydlig, då Socialdemokraterna kommit att förflytta sig allt närmare en hårdare typ av kriminalpolitik. Dock kan ändpunkterna anses finnas kvar, då Vänsterpartiet har stora skillnader i jämförelse med vad Moderaterna har för ställningstaganden inom kriminalpolitiken. Men trots de stora skiljaktigheterna har alla partier blivit mer centrerade kring brottsoffrets viktiga betydelse, och därmed är avståndet mellan ”vänstern” och ”högern” inte lika stort som de tidigare varit. Nedan följer Demker och Duus-Otterströms (2009) senaste dimension, samt den dimension som tillkommit efter att ha undersökt den nya tidsperioden vilket denna uppsats använt sig utav:

Figur 6. Partipositionering 1991–2008. Från Demker och Duus-Otterström (2009, s. 287).

Figur 7. Resultatet från denna uppsats- Partipositionering 2009–2021

8. Slutsats och avslutande diskussion

I den här uppsatsen har jag undersökt hur synen på brottsoffer och förövare ser ut inom svensk kriminalpolitik. Mer specifikt har frågeställningen ”Hur har synen på brottsoffer och förövare förändrats inom svensk kriminalpolitik sedan 2009?” använts i denna uppsats. För att sedan besvara uppsatsens huvudsakliga frågeställning, kan det sägas att synen på brottsoffer och förövare har förändrats inom svensk kriminalpolitik på så sätt att brottsoffret har kommit att få allt högre relevans och blivit alltmer uppmärksammat. Bland de politiska dokument som använts i form av

motioner och kriminalpolitiska program, syns det tydligt hur brottsoffret nämns i en mycket högre grad, medan förövaren hamnar i skymundan. Inom kriminalpolitiken syns det hur det skrivs och nämns mycket mer kring brottsoffret i jämförelse med tidigare undersökta tidsperioder. De skiljelinjer som uppstår blir kring förslag på åtgärder, där hårdare och skärpta straff kan anses vara mer centrerade kring brottsoffret. Övergripande sett går resultatet i denna uppsats i linje med dess teoretiska utgångspunkt och den forskning som ämnats att bygga vidare på i form av Demker och Duus-Otterström (2009), på så sätt att det har blivit ytterligare en förflyttning närmare brottsoffret och längre ifrån förövaren.

Efter en genomgång av ställning i de olika analysfrågorna visar resultatet hur kriminalpolitiken kommit att gå in i ytterligare en tidsperiod av förändring, där kriminalpolitiken i sin helhet skulle kunna sägas ha förflyttat sig ännu närmare brottsoffret jämfört med tidigare. Något som kan tänkas vara en stor del bakom denna förändring är den påverkan som den organiserade brottslighetens uppkomst i Sverige har haft. Förslag på hårdare åtgärder och mycket av de resonemang som förs kretsar kring just gängkriminaliteten i samhället, då detta har blivit en så pass stor problematik. När straffen blir hårdare, kan det samtidigt betyda ett ytterligare fokus på brottsoffret, då denne får mer upprättelse (Tham, 2018, s. 158). Men det kan även tänkas ha blivit så pass viktigt för partierna, då det som tidigare nämnt är en allt högre oro för organiserad brottslighet bland det svenska folket (Andersson et al. 2021, s. 336). Detta kan i sin tur tänkas ha en stor påverkan på de kriminalpolitiska ställningstaganden som partierna i fråga lägger fram som förslag. Tham (2018, s. 155) nämner detta och tar bland annat upp hur media och allmänhetens olika krav kan tvinga politiker att ta handling.

För att koppla till Demker och Duus-Otterström (2009), tar de som tidigare upp en hypotes om att brottsoffrets ökade inflytande lett fram till att den straffande vändningen kunnat äga rum i Sverige. Utifrån denna hypotes kan likartade resultat synas i dagens kriminalpolitik, då brottsoffret blivit allt viktigare på senare år, samtidigt som en stor del av kriminalpolitiken blivit ”hårdare” med längre och skärpta straff. Men även om exempelvis Socialdemokraterna har kommit att förändras till att bedriva en mer repressiv kriminalpolitik, kan det som i resultatdelen fortfarande synas hur det finns partier som till exempelvis Moderaterna, där det argumenteras för en ännu mer repressiv

kriminalpolitik. Samtidigt skiljer sig Vänsterpartiet helt från Moderaterna och Socialdemokraterna gällande detta, då de fortfarande uppmärksammar brottsoffret, men ställer sig helt emot de åtgärder som Moderaterna och Socialdemokraterna vill införa kring skärpta straff. Skillnaden kring detta blir även att Vänsterpartiet väljer att basera sin argumentation på forskning, där Moderaterna och Socialdemokraterna skulle kunna sägas följa det allmänna rättsmedvetandet i stället. Resultatet i denna uppsats som blir en slags fortsättning på Demker och Duus-Otterström (2009) är även något som ytterligare bekräftas av Svedin (2021, s. 590–593). Han tar upp hur just Socialdemokraterna blivit ett parti som betonar straffskärpningar, men att det samtidigt finns bland annat Moderaterna som fortfarande anser att deras ställningstaganden är otillräckliga och behöver vara mer repressiva än de som föreslagits. Även om det fortfarande skiljer sig till i vilken grad partier är repressiva i sin kriminalpolitik, är dessa förslag på hårdare åtgärder något jag förväntar mig är förknippat med en stärkt roll för brottsoffret. I relation till denna uppsats huvudsakliga teoretiska utgångspunkt, går det alltså att se hur de resultat som framkommit i denna uppsats går i linje med deras forskning från 2009. Att den förskjutning som de visat på närmare brottsoffret har fortsatt nu på senare år, där brottsoffret får mer uppmärksamhet och det är hårdare tag mot förövaren.

Något som kan diskuteras när denna uppsats sätts i relation till Demker och Duus-Otterström (2009) är själva rollen som begreppet ”brottsoffret” har inom kriminalpolitiken under de olika tidsperioderna. Detta beror främst på det sätt som den organiserade brottsligheten beskrivs och har blivit särskilt centralt i de ställningstaganden som tas upp på senare år. Detta är en kriminell verksamhet som inte fanns på samma sätt under de tidsperioder som tidigare undersökts gällande brottsoffer och förövarens roll inom kriminalpolitiken. Alltså att gällande brott som exempelvis våldshandlingar finns det ett tydligt utsatt brottsoffer, men i många fall beskrivs den organiserade brottsligheten som något där ett helt samhälle påverkas och blir offer för den kriminella verksamhet som bedrivs. Detta har inte varit lika relevant i tidigare forskning, då den organiserade brottsligheten fått särskild framfart efter att Demker och Duus-Otterström (2009) publicerat sin forskning om brottsoffer och förövare inom den svenska kriminalpolitiken. Det blir alltså inte ett lika utpräglat tydligt offer i samband med den organiserade brottsligheten och de konsekvenser som medförs. Detta leder i sin tur fram till en förändrad bild av begreppet brottsoffret. Därmed kan brottsoffret ha fått alltmer uppmärksamhet inom kriminalpolitiken, men att det däremot går att se

på just detta från olika vinklar, där begreppet i sig som fokuserat på individen kan ha fått en förändrad bild.

Övergripande sett har det resultat som uppkommit i denna uppsats byggt vidare på Demker och Duus-Otterström genom att lägga till ytterligare en tidsperiod. Ur denna uppsats har det sedan framkommit resultat som visar på hur den förskjutning de tidigare tagit upp inom svensk kriminalpolitik, vidare har förflyttats mot att bli ännu mer centrerad kring brottsoffret. Givet det vi nu vet som vi inte visste tidigare, hade det varit relevant för vidare forskning att undersöka fler partier för att få en bättre helhetsbild. Detta hade varit av relevans då nya partier tillkommit i Riksdagen som skulle kunna tänkas ha en påverkan på dimensionens resultat, vilket denna studie inte har undersökt. Detta skulle sedan kunna kopplas vidare till ytterligare framtida forskning men som i stället berör andra länder.

9. Referenslista

Andersson, Felix, Demker, Marie, Mellgren, Caroline & Öhberg, Patrik (2021). Kriminalpolitik – lika hett som man kan tro. I Ulrika Andersson, Anders Carlander, Marie Grusell & Patrik Öhberg (red) *Ingen anledning till oro (?)*. 1 Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.

Andersson, Robert & Roddy Nilsson. *Svensk kriminalpolitik*. Liber, 2017.

Balvig, F. (2005). When law and order returned to Denmark. *Journal of Scandinavian studies in criminology and crime prevention*, 5(2), 167-187

Brottsförebyggande rådet. (2021). *Dödligt skjutvapen våld i Sverige och andra europeiska länder*. Stockholm.

Brottsförebyggande rådet. (2022). *Organiserad brottslighet*. Stockholm.

Christie, N. (1986). The ideal victim. In *From crime policy to victim policy* (pp. 17-30). Palgrave Macmillan, London.

Demker, M., & Duus-Otterström, G. (2009). Realigning criminal policy. Offender and victim in the Swedish party system over time. *International Review of Sociology*, 19(2), 273–296.

Demker, M., Towns, A., Duus-Otterström, G., & Sebring, J. (2008). Fear and punishment in Sweden: Exploring penal attitudes. *Punishment & Society*, 10(3), 319–332

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (2012) *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4 uppl. Stockholm: Norstedts juridik.

Estrada, F. (2004). The transformation of the politics of crime in high crime societies. *European Journal of Criminology*, 1(4), 419–443.

Heber, A. (2014). Good versus bad? Victims, offenders, and victim-offenders in Swedish crime policy. *European journal of Criminology*, 11(4), 410–428.

Sahlin, I. (2000). *Brottsprevention som begrepp och samhällsfenomen*.

Kriminalvården. (2020). *Om kriminalvården*. Hämtad 2022-04-20, <https://www.kriminalvarden.se/om-kriminalvarden/>

Lappi-Seppälä, T. (2012). Penal policies in the Nordic countries 1960–2010. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 13(sup1), 85-111.

Lukes, Steven M. "Individualism". Encyclopedia Britannica, 14 Jan. 2020, <https://www.britannica.com/topic/individualism>. Accessed 31 March 2022.

Martinsson, J. (2021). De politiska sakfrågorna inför valet 2022-Hur ser spelplanen ut? *Ulrika Andersson, Anders Carlander, Marie Grusell & Patrik Öhberg (red) Ingen anledning till oro*.

Mattson, I. Bjereld, Ulf, Eriksson, Karin & Hinnfors, Jonas, 2016. Förhandla eller DÖ. Decemberöverenskommelsen och svensk demokrati i förändring. Stockholm: Atlas Förlag. *Statsvetenskaplig tidskrift*, 118(3).

Novus. (2022). *Viktigaste politiska frågan*. Hämtad 2022-03-15, <https://novus.se/viktigaste-politiska-fragan/>

Persson, Åsa. (2004). *De politiska partiernas rättspolitik*. Uppsala: Iustus förlag.

Regeringskansliet (2022). *34-punktsprogrammet: Regeringens åtgärder mot gängkriminaliteten*. Hämtad 2022-05-02, från <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/ett-tryggare-sverige/34-punktsprogrammet-regeringens-atgarder-mot-gangkriminaliteten/>

Teorell, Jan & Svensson, Torsten. (2007). *Att fråga och att svara*. Malmö: Liber.

Tham, H. (2018). *Kriminalpolitik: brott och straff i Sverige sedan 1965*. Norstedts Juridik AB.

Tham, H., Rönnelid, A., & Rytterbro, L.L. (2011). The emergence of the crime victim: Sweden in a Scandinavian context. *Crime and Justice*, 40(1), 555–611.

Empiriskt material

Socialdemokraterna:

Socialdemokraterna, 1990. "Socialdemokraternas partiprogram".

Socialdemokraterna, 2018. "Kriminalpolitiskt program".

Socialdemokraterna kongress 2021. "Vi bygger ett land som håller ihop".

Moderaterna:

Moderaterna, 1984. "1984 års partiprogram".

Motion: 2016/17: 3382. *Plan för ett starkare Sverige: Trygghet att lita på.* Tillgänglig:
<https://data.riksdagen.se/fil/0DAC7650-52A1-46AA-9659-36ADA29B31DC>

Motion 2017/18:3569. *Bekämpa brott och otrygghet i hela landet.* Tillgänglig:
<https://data.riksdagen.se/fil/57FD4458-7257-4B7A-8B2C-BB3DAB5A3031>

Moderaterna, 2017, "Kriminalpolitiskt program".

Motion 2019/20: 2832. *Kraftsamling för att bekämpa brottsligheten i Sverige.* Tillgänglig:
<https://data.riksdagen.se/fil/FFAAA493-B446-4B2A-B574-173EAD1724E7>

Vänsterpartiet:

Motion 2018/19: 294. *Brottslighet riktat mot välfärden.* Tillgänglig:
<https://data.riksdagen.se/fil/38401028-B926-4D6E-8190-FAFD6FB77090>

Motion 2019/20: 2147. *Stoppa gängkriminalitet och den våldsbejakande extremismen.* Tillgänglig:
<https://data.riksdagen.se/fil/B35A9D66-9F83-473B-8872-48D3F9EA12DA>

Motion 2019/20:142. *Stärkta rättigheter för brottsoffer.* Tillgänglig:
<https://data.riksdagen.se/fil/AD7EC8C6-5A1E-43C0-B5D5-DDAEE1D3E5F4>